

Værktøj til synliggørelse af uddannelsernes faktiske vilkår

Universitetsuddannelsernes kvalitet er i realiteten et fælles anliggende mellem politikere, ministerium og universiteter: Politikerne skal via fastsættelsen af taxametersatser sørge for en passende uddannelsesøkonomi, ministerium skal sikre fornuftige rammer for universiteternes uddannelsesudbud og universiteterne skal give forskningsbaseret uddannelse indtil højeste internationale niveau, jf. Universitetsloven. Men også interessenternes forventninger til uddannelsernes kvalitet fødes på forskellig vis ind i den decentrale studietilrettelæggelse på universiteterne.

Ved at formulere syv basale kvalitetsparametre for uddannelseskvalitet, kan der gives en konkret tilgang til et diffust begreb som kvalitet. Hensigten er at udvikle et redskab, der kan benyttes af en bred kreds af interessenter til at indhente oplysninger om de faktiske undervisningsstandarder og på den baggrund give en bedre forventningsafstemning i forhold til hvilken kvalitet, der kan lade sig gøre for universiteterne at levere, inden for de givne rammer og økonomiske vilkår.

Hermed kan værktøjet være med til at skabe et bottom-up pres for tilførsel af nødvendige uddannelsesressourcer til universiteterne samt bruges til at dokumentere den manko der er mellem forventet kvalitet og det muliges kunst inden for de givne økonomiske vilkår for uddannelserne på universiteterne.

De syv parametre for uddannelseskvalitet:

1. Undervisningstimer og den samlede arbejdsbelastning
2. Uddannelsens forskningsbaseret
3. Undervisernes pædagogiske kvalifikationer
4. Undervisningslokaler og infrastruktur
5. Undervisningsformer og vejledning
6. Prøveformer, feedback og ekstern censur
7. Internationalisering

1. Undervisningstimer og den samlede arbejdsbelastning

Der kan ikke gives et entydigt svar på hvor mange undervisningstimer en studerende bør modtage på en uddannelse. Antallet af og forholdet mellem undervisningstimer og timer til selvstudie, opgaveskrivning mv. varierer naturligt mellem uddannelser, ligesom antal undervisningstimer varierer hen over semestrene. Desuden spiller undervisningsformen som fx storholdsforelæsninger og mindre undervisningshold ind i overvejelserne om timetal.

Når dette er sagt, er det det ugentlige timetal som studerende oftest tillægger vægt, når de skal vurdere kvaliteten af deres uddannelse, fordi antallet af undervisningstimer, alt andet lige, har betydning for den studerendes mulighed for faglige fordybelse og indføring i fagets videnskabelige normer, teorier og metoder.

Dokumentationsbehov:

- Udviklingen i antallet af undervisningstimer på uddannelsen hen over tid.

2. Uddannelsens forskningsbasering

Universitetsuddannelsers forskningsbasering er kernen i uddannelsernes kvalitet. Heri ligger, at uddannelserne udvikles og tilrettelægges af universitetsforskere, og at de studerende undervises af universitetsforskere.

Sandsynligheden for at en studerende under sin uddannelse kan komme i dialog med en universitetsforsker afhænger for det første af antal studerende i forhold til videnskabelige medarbejdere (VIP) og antal VIP'ere i forhold til DVIP (eksterne videnskabelige medarbejdere uden forskningspligt). Disse forhold indgår som akkrediteringskriterier for universitetsuddannelserne, hvor universitetet blandt andet skal dokumentere, at uddannelsen er baseret på forskning samt er knyttet til et aktivt forskningsmiljø af høj kvalitet, herunder at de studerende i *udstrakt* grad undervises af aktive forskere. Endvidere fremgår af akkrediteringsvejledningen, at universitetets redegørelse kan tage udgangspunkt i det forventede optag sammenholdt med antallet af VIP'er tilknyttet uddannelsen.

Dokumentationsbehov:

- Udviklingen i studenter/VIP-rationen på uddannelsen hen over tid
- Udviklingen i VIP/DVIP-rationen på uddannelsen hen over tid.

3. Undervisernes pædagogiske kvalifikationer

Universitetsuddannelserne har i de senere årtier oplevet en markant vækst i studenteroptaget, og i dag får ca. 16 pct. af en ungdomsårgang en universitetsuddannelse. Universiteterne har derfor fået en særlig udfordring i at give undervisning til studerende med indbyrdes stor spredning i forudsætninger og motivation; en udfordring der sætter undervisernes pædagogiske kvalifikationer i centrum.

På trods af denne udfordring er tendensen på universiteterne, at der ansættes postdoc, der er rene forskningsstillinger, på bekostning af adjunkter,¹ der både er forsknings- og undervisningsstillinger. Siden 2007 har postdoc'erne overhalet adjunkterne i antal. For at blive fastansat i et lektorat skal postdoc'en normalt have gennemført et universitetspædagogisk kursus på samme niveau som adjunkterne, men den store forskel er, at postdoc'en ikke har mulighed for at opnå samme undervisningserfaring som adjunkten.

En af anbefalingerne fra Videnskabsministeriets arbejdsgruppe om uddannelseskvalitet (2006) var, at universiteterne ved nyansættelser skal stille krav om dokumentation af ansøgerens undervisningskompetencer fx i form af en undervisningsportfolio, der også indeholder ansøgerens refleksioner over egen undervisningspraksis. En anden anbefaling var at indføre kollegial supervision. Ideen er, at man i mindre grupper på skift overværer hinandens undervisning med henblik på kollegial feedback, der kan bidrage til at gøre den enkelte underviser bevidst om egne svagheder og styrker som underviser.

---

¹ AC-notat på baggrund af Personalestyrelsens forhandlingsdatabase (november 2009)

Dokumentationsbehov:

- Tiltag til sikring af, at underviserne har gennemgået et pædagogisk kursusforløb, herunder dokumentationskrav for undervisning og pædagogik ved nyansættelser.
- Tiltag der er gjort for at sikre en løbende fokus på undervisernes pædagogiske udvikling.

4. Undervisningslokaler og infrastruktur

Overfyldte undervisningslokaler, hvor studerende henvises til vindueskarmen, er virkelighed på nogle uddannelsessteder. Og nedslidte undervisningslokaler og laboratorier, herunder problemer med skimmelsvamp, hører ligeledes med til billedet af undervisningsmiljøer på universiteterne.

Vidneudsagn fra studerende giver indtryk af, at nuværende tilstande ikke ville være tålt, hvis studerendes rettigheder var underlagt arbejdsmiljølovgivningen og ikke som tilfældet undervisningsmiljølovgivningen. Modsat studerende, er ansattes forhold dækket af arbejdsmiljøloven, der på 90 paragraffer giver en grundig beskrivelse af, hvordan et forsvarligt arbejdsmiljø ser ud. De studerende derimod må nøjes med undervisningsmiljøloven, der med sine 9 paragraffer kun sikrer, at universitetet foretager en vurdering af undervisningsmiljøerne hvert 3. år.

Dokumentationsbehov:

- Tiltag til sikring af, at uddannelsens fysiske forhold og øvrige infrastruktur er tilpasset uddannelsen og antallet af studerende.

5. Undervisningsformer og vejledning

Undervisning på universitetsuddannelserne foregår på mange forskellige måder som fx storholdsforelæsninger, mindre holdundervisning, laboratorieøvelser, gruppe- og individuel vejledning, herunder specialevejledning. Ved tilrettelæggelsen af uddannelsen er der flere didaktiske og pædagogiske, men også økonomiske overvejelser, der influerer på mikset af undervisningsformer. Som nævnt indgår antallet af undervisningstimer og mikset af undervisningsformer som en samlet afvejning i uddannelsernes tilrettelæggelse.

Dokumentationsbehov:

- Udviklingen i mikset af undervisningsformer på uddannelsen fordelt på time-tal hen over tid.
- Udviklingen i vejledningsnormeringen for specialestudende hen over tid.

6. Prøveformer, feedback og ekstern censur

Valget af prøveformer afhænger blandt andet af uddannelsens mål for læringsudbytte og uddannelsens indhold, således at den studerende oplever eksamen som en naturlig afslutning på faget og dermed som en del af læringsprocessen. Feedback på opgavebesvarelser, fx i form af skriftlig tilbagemelding, giver endvidere studerende mulighed for at vurdere egen indsats løbende under uddannelsen.

Udover en sammenhæng mellem prøveform og undervisningens tilrettelæggelse, afhænger kvaliteten af eksamenssituationen af brugen af censur – ikke mindst i forhold til uddannelsernes kvalitetssikring, men også i forhold til de studerendes retssikkerhed. Man kan med taxametersystemets klare sammenhæng mellem bestået eksamen og STÅ-bevilling, yderligere argumentere for vigtigheden af ekstern cen-

sur. For den nuværende censorordning gælder, at mindst 1/3 af uddannelsens samlede ECTS-point skal dokumenteres ved ekstern censur.

Dokumentationsbehov:

- Fordelingen af prøveformer og antal set i forhold til uddannelsens mål for læringsudbytte og uddannelsens indhold.
- Udviklingen i antal skriftlige tilbagemeldinger de studerende gives på uddannelsens fag og kurser hen over tid.
- Hvis specialestuderende ikke gives ret til mundtligt forsvar af kandidatspeciale, hvad er begrundelsen herfor?
- Udviklingen i omfanget af censur fordelt på intern og ekstern censur hen over tid.

7. Internationalisering

Internationaliseringstiltag på universitetsuddannelserne er en konkret følge af de nye kompetencekrav der følger med globaliseringen. Internationalisering af uddannelserne kan understøttes på forskellig vis, fx ved uddannelsessamarbejder med udenlandske universiteter, mulighed for studieophold i udlandet, udenlandske studerende på studiet, Erasmus Mundus uddannelser, udvikling af code of conduct for håndtering af udenlandske studerende mv.

Internationaliseringen af uddannelserne betyder samtidig, at engelsk som undervisningssprog bliver mere udbredt på de danske universiteter, også blandt undervisere der ikke har engelsk som modersmål. Dette kan selvsagt have en negativ konsekvens for den faglige og pædagogiske kvalitet af undervisningen, hvis der ikke bliver taget ordentlig hånd om undervisernes og de studerendes sproglige forudsætninger. I forlængelse heraf er det en kvalitetsbetragtning, at universiteterne optager udenlandske studerende, fordi disse beriger studiemiljøet og ikke – som er set visse steder i uddannelsessektoren – fordi de er nyttige cash cows.

Dokumentationsbehov:

- Begrundelse for valg af undervisningssprog på de forskellige fag på uddannelsen.
- Tiltag til håndtering af kvalitetssikringen af den engelsksprogede undervisning, fx engelsksproget efteruddannelsesindsats for undervisere, der ikke har engelsk som modersmål, og fx test af danske og udenlandske studerendes engelsksprogede forudsætninger for at deltage og engagere sig i undervisningen?
- Tiltag til sikring af en systematisk evaluering af den engelsksprogede undervisnings faglige og pædagogiske kvalitet?